

POPOTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovolijo pošiljati (frankirani) vredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa opravištvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina. O šolskem zdravstvu. — A. M. Slomšek. — O rabi navorja. — Logika. — Književna poročila. — Dopisi. — Razne stvari. — Inserati.

O šolskem zdravstvu.

(Piše Hinko Podkrajšek.)

(Dalje.)

Govoriti mi je sedaj o šolskih klopeh. Da zadostujejo šolske klopi njihovega glavnemu namenu, treba je, da so velikosti učencev primerne, to je, vsaka šola naj ima vsaj tri velikostne vrste klopi. — Dobra šolska klop naj bo tako vrejena, da se v nji lahko stoji, pa tudi lahko piše. Naslanjača mora biti primerno visoka, a mizina plošča v normalnem očesnem dogledu. Za vsakega učenca naj se računi po 56 cm dolgosti klopi.

Uže dolgo časa rešuje se po šolnikih, zdravnikih in drugih možeh vprašanje o šolskih klopeh. Posledki teh mnogoletnih poskušanj so različni sestavi šolskih klopi. Künze, Löffel, Erissmann, Fahrner, vsak priporoča svojo iznajdbo in šolski listi in drugi časopisi pišejo kmalu za ta, kmalu za oni sestav. Bistveni razloček mej posameznimi sestavi povzročujeta distancija in diferencija.

Distancija se imenuje razdalja, ki se ima meriti v vodoravnej legi med notranjim robom mizine plošče in pa med zunanjim robom sedala. Diferencija pa se imenuje visokostna razdalja, ki se meri v navpičnej legi, med znotranjim robom mizine plošče in pa med zunanjim robom sedala.

Distancija je ali pozitivna ali pa negativna. Pozitivna je, kadar je najdalja med obema rečenima mizinima deloma večja, kakor nič, negativna pa je, kadar je manjša kakor nič.

Večina naših šolskih klopi ima pozitivno distancijo, to je, v naših klopeh učenci lahko stojé, pa težko pišejo. Pri Fahrner-jevem sestavu je distancija ali pozitivna, ali pa negativna, ker se mizina plošča na njej lahko sem in tja premika. Löffel-ov sestav, ki se imenuje tudi „nemška šolska klop“ ima mej sedali zareze napravljene; tja stopi učenec, kadar mu je vstati.

Po doktor Erissmann-ovej knjigi „Nauk o zdravju“ naj bo šolska klop tako uravnana, da je v njej lahko pisati, pa tudi lahko sedeti. Trup naj se vzdržuje po lastnej teži v ravnotežju, to pa zato, da ne čuti truplo niti vtrujenja, niti napora. Pri takih klopeh je distancija nič in znaša diferencija $\frac{1}{7}$ ali pa $\frac{1}{8}$ telesne mere. Otrok se dotika s celim stopalom tal; naslanjača podpira križ in ledvena vretenca.

Pri napravi učil in učnih pripomočkov je treba paziti posebno na to, da da se varje oko. Žalostna istina je, da se kratkovidnost dandanes po šolah tako rekoč sistematično vzgojuje in širi. Odstotno število kratkovidnih otrok narašča po ljudskih, še bolj pa po srednjih šolah če dalje bolj.

Navedem naj tu, kar piše o tem profesor Zehender, da gospodom tovarišem s številkami dokažem, kako oblastno se ta болоzen med našo mladino razširja. Rečeni gospod piše v svojej knjigi: „Ueber den Einfluss des Schulunterrichtes auf Entstehung der Kurzsichtigkeit“, da je kot rezultat preiskovanja otroških očíj v Rostocku našel sledeče:

1. V višjih razredih vseh šol je število kratkovidnih otrok večje, nego v nižjih razredih.

2. Ker po prvej trditvi relativno število kratkovidnežev (to je odstotek kratkovidnih) od razreda do razreda narašča, narašča mogoče tudi kratkovidnost s časom poučevanja v ravnej proporciji.

Te trditvi postavil je sloveči specialiat za oči na podlagi preiskovanja očíj pri 53.000 otrocih iz raličnih dežel nemškega cesarstva. Gotovo bode zanimalo čestite bralce tudi drugo poročilo, rekše drug rezultat istega moža, katerega je dobil preiskujoč oči gimnazijalcev v Rostocku, ki je tedaj tudi za naše srednje šole meritoren. Našel je v prvem gimnazijalnem razredu 11 odstotkov kratkovidnih otrok, v drugem razredu 16 odstotkov, v tretjem razredu 35 odstotkov in v osmem gimnazijalnem razredu celo 42 odstotkov! Mej petimi učenci sta toraj navadno 2 na očeh bolna!

V našo žalost pa moramo še priznati, da je pri nas še veliko več kratkovidnih otrok, kakor v drugih državah. Kakor piše Amerikanec Loring narašča odstotek kratkovidnih otrok od 6—21 leta v Ameriki od 4—26 odstotkov, v Rusiji od 11—44 odstotkov in v Avstriji od 10—63 odstotkov! — In kako to, da je ravno pri nas toliko kratkovidnežev? Odgovor na to je lehak, ako se nadalje vprašamo, kako skrbimo za telesni razvitek naše šolske mladine in koliko časa jej prepuščamo v to! Na dan 4—6 ur pouka in poleg tega veliko domačih nalog, ki ravno toliko časa vzamejo! ali ni to 8—10 ur neprestanega dela z očmi od blizu? Na Angleškem je prav malo kratkovidnežev, in to le zaradi tega, ker Angleži skrbje za telesni razvoj.

Ker je iz navedenega razvidno, koliko trpi učencevo oko v šoli, treba je, da ob kratkem navedemo tudi pravila, katera nam predpisuje šolsko zdravstvo pri nakupovanju in napravljanju učil in učnih pripomočkov. Navesti hočemo tudi nekaj sredstev, katera omogočujijo učitelju tudi na šolah, ki ne zadostujejo higijeničnim tirjatvam, varovati zdravje bodoče generacije.

Šolska tabla je najpotrebnejša, poleg tega pa tudi po naših šolah navadno najbolj zanemarjena šolska priprava. Za šolske table rabimo tu po deželi navadno trinogata stojala. Treba je zanje dosti prostora, a so pri vsem tem vendar-le jako nepraktična. Toliko se mora o njih reči.

V novejšem času rabijo že na mnogih šolah table, ki so vdlane v lesene okvire ter se dadó navpično kvišku in nizdolu premikati. Ker so postavljene tik učiteljeve mize na oni steni, ki je učencem ravno nasproti, ni treba zanje dosti prostora in je sploh nemogoče, da bi jo otroci kdaj prekuenili.

Dobre šolske table naj bodo prav črno pobarvane; nikdar se ne smejo svetiti. Šolske table naj bodo vselej čisto zbrisane; gledati je na to, da ne pišemo po mokri tabli, ali pa z moko kreda. Taka nerazločna pisava jako kvari otročji vid. Ker po deželi krajni šolski sveti dostikrat ne vedó, kje bi naročili dobre barve, kadar hote na novo prebarvati šolske table, dovoljujem si za to tvrdko Frana Kremliček-a, v Pragi — Karolinenthal najtopleje priporočiti. Kremličkov lak za šolske table je jako trpežen in se prav nič ne sveti.

Lakirajo pa se table tako-le: stara obrabljena, ali pa tudi nova svetla tabla od lesa ali platna pobarva se brez vsakih priprav z gobo ali s čopičem. (Seveda je treba nove, še nikdar poprej pobarvane table poprej prebarvati z okrom.)

Po preteku 12 ur, ko se je lak posušil, omije se tabla z milom ter na pol suha zdrgne s smirkom. Ker je po preteku 24 ur tabla uže za rabo in jo z gobo lahko vsak prebarva, zgodi se to delo lahko v vsakem času in pri vsakem vremenu.

Tudi glede krede bodi povedano, da tem bolj ugaja svojemu namenu, čim fineja je in čim manj ima peska v sebi. (Konec sledi.)

Anton Martin Slomšek, pedagog, domo- in rodoljub slovenski.

Spisal Franjo Jamšek.

(Dalje.)

10. Kdor na svetu kaj posebnega utemeljiti in dobrega izgotoviti želi, naj se od marljivih bučelic v čedni slogi in v koristni družbi delati uči. Združena moč (vseh učiteljev na enem zavodu) veliko premore, in majhne reči v bratni slogi velike izrastejo.

11. Veče dobrote duhovski gospodje (pa tudi učitelji! Spisatelj) sveti cerkvi in deželi storiti ne morejo, kakor, če mladenčem, ki so prebrisane glave, in pa žlahnega srca, v šolo pomagajo. Ako priden šolar le prvo leto dobro izhodi, da ga učitelji in pa dobri ljudje prav spoznajo, hitro najde dobrotnikov, ki se ga podstopijo. Pač res, da ni lepšega, kakor hvaležno srce; nehvaležnost je očitna priča grdega srca, in prav po pravici se reče, da je nehvaležnost črna pregreha, katero Bog in vsak pošteni človek črti. Mladeneč! hvaležen bodi in vsem se boš lahko prikupil.

12. Kdor sadunosno drevo vsadi in požlahni, za celo svojo hišo in rod-bino veliko dobroto stori, ki bode mnogo let od drevnega sadu vživala; kdor pa nadepolnega mladenča v čednosti in učenosti modro izgoji, da izraste vrl mož, naj si bo mašnik, pravdoznanec ali vojščak, on množi slavo in blagostan svojega ljudstva, za srečo cele dežele skrbi in zasluži, da ga narodi v hvalnem spominu imajo.

13. *Takov nauk prav očitno zda, da se sliši in vidi*, — da, kar učitelj reče, to tudi pokaže, in kar druge uči, to tudi sam stori. Besede le mičejo vzgledi pa z vso močjo vlečejo. Vsako požlahneno sadunosno drevo je domači

zaklad, in kdor drevje sadi, za svojo hišo denarje na obrest polaga. Lepo in dobro je res ljudi koristnega dela učiti, pa še boljše, se dela z lastnimi rokami lotiti, in v dejanju pokazati, kar se v besedi pové. *Učeniki v besedi in v dejanju so največji dobrotniki svoje dežele.*

14. Da se voda očisti in črstva ostane, ne sme stati, marveč po kamenej strugi rožljati; tiho stoječa voda sognjuje in se usmradi. Hočeš mlade glave bistroumne storiti, jim moraš pogostoma priložnost dati, naj se prebrusijo, kolikor je prav. Če se ravno včasih med njimi zaiskri da se le srd in jeza, ali kako sovraštvo ne vname.

15. *Veliko boleznij se po deželi pri ljudeh iz nemarnosti začne*, ker se ne varujejo na vročino piti, ne se prehladiti, in se ne vedó v nevarnih, nalezljivih betegih prav zadržati. Kdor nevedne podučí, neskrbne o pravem času posvari, jim učini večo dobroto, kakor da bi jim bolenim najboljše zdravilo prinesel.

16. Vsakdanja skušnja živo kaže, kolika je sreča in čast za vsako šolo, vrle mladenče prav pridno izsolati, in njihovi sreči prav trdno dno postaviti; hvaležni svoje prve šole ne bodo pozabili, ki je njihovega izobraženja srečna zibelka bila.

17. Se preveč na bukve drugih zanašati in vse prehitro verjeti, ni dobro, in vse poskusiti je nevarno, kar drugi svetujejo in pohvalijo. Se pa pretrdo svojega starega kopita držati, je ravno tako abotno.

18. Ni prida, če se pretrdo starih navad (metod) držimo, in mnogo dobrega zamudimo, ali celo sovražimo, dasi je ravno od starega boljše. Prav pa tudi ni, da bi vse staro zaničevali, in le za novinami letali. Najboljše je po nauku sv. Pavla ravnati: „Vse poskusiti, in kar je dobrega, ohraniti“.

19. Kdor noče zaostati in v svoji vednosti se ne postariti, mora pridno tudi nove knjige čitati in skrbno čuti, kaj in kako se po svetu mladi rod uči, dobro pohvaliti, naj si je ravno v novi obliki, in ne po šegi starih le starino svojih nekdanjih dni čez vse povzdigovati. Neprenehoma raste med pšenico plevel, pa tudi med plevelom ni brez pšenice; napak toraj obrača, kdor s koštrevo tudi drago pšenico zato potepta, ker mu ni stara zadosti.

20. V malem srečno živeti in črez potrebo ne pozeleti je življenja velika modrost, pa tudi dolžnost, da si jo človek osvoji, ako hoče dobre dni na ovem svetu imeti. *Zadovoljnost je polovica življenja*; ona je prave krščanske modrosti blažena hči, pa le onemu zvesta družica, ki brez truda za božje kraljestvo dela in za blagost svojega naroda skrbi. Veliko bogastvo je sreče vodenika; veliko skrbi, pa malo dobrega da. Imeniten stan pa visoka čast je ledena gaz, po kateri človeku rado spodrkne, in više ko stoji, globeje obleži, če se dobro ne varuje. Le z jedno žlico ješ, dosti, da iz jedne kupice piješ; in kadar tvoja ura priteče, seboj vsega tega ne poneseš, kar ti svet svojega ponuja.

Pokaj se toliko goniš za prazni mak posvetne minljive sreče? So, ki se ženejo po blagu in več ko imajo, še več želijo, kakor bi bili zato na svetu, da bi oni obogateli, in vsi drugi obožali! Oj zmota in goljufija! — So, ki se po viših službah stegajo, in više ko stopijo, še na više hitijo, in vse črte, ki ž njimi za vetrom letajo. Nimajo pokoja, ne obstaje, kakor bi jim svet pretesen

bil; in kaj jim poslednjič ostane? V kratkem se njihovo mesto več ne pozna. Prave časne in večne sreče pot se ne leta previsoko, se ne valja pregloboko, namreč po lepi ravnini zadovoljnosti gre. *Človeku dá srečo zvestoba stanú, da je človek službi kos, katero nastopi, in da je svojemu poslu mož.*

21. So tudi učitelji, ki se dajo nepokojnemu duhu poditi od službe do službe, iskati lepših krajev, boljših prihodkov, priti v večje časti; in kdor ne dobi česar, misli, da je nesrečen. *Pa malo pomagajo rajski kraji, če nimajo blagih ljudi; dobri ljudje so venec dobrega kraja. Takih poišči in pri njih ostani; imel boš tudi v mrzli planini svoj raj.*

20. *Družba je blaga mati dobrega dobrim — pa tudi košata mati vsega hudega hudobnim; in če hočeš človeka spoznati, dobro njegovo družbo poglej ter si zapomni, kar sv. Duh uči: „Z dobrimi družbami boš dober, s hudimi hudoben.“* (Dalje sledi.)

O rabi navorja.

Prof. Fr. Hauptman.

(Dalje.)

5. Obesimo dve različni uteži, večjo in manjšo ob konceh navorja ali sploh v jednaki razdalji od vrtilišča. Navor zasučje se vselej v tisto stran, kjer dela večja utež. Vsaka utež teži namreč z lastno jej silo vrteti navor v svojo, t. j. drugi uteži ravno nasprotno mer. Zmaga pa je na strani večje uteži. *V nasprotni strani obtežen navor zavrti se vselej v smislu pretege.*

6. Obesimo dve jednaki uteži, po jedno na vsaki rami a v različni razdalji od vrtilišča. Kjer dela utež na daljšej rami, na tisto stran se vselej nagne navor.

Izmed dveh enakih uteži učini tista, ki je na daljšej rami, isto kot večja izmed dveh različnih uteži na enakih ramah, ali z drugimi besedami: *Podaljšati ramo je isto, kot povečati utež na istej rami. S tem se vselej poveča vrteča moč.*

IV. Ravnotežje na jednakoramnem navorju.

7. Obesimo dve jednaki uteži, po edno na vsaki strani, v isti razdalji od vrtilišča. Ponovimo ta poskus z dvema drugima enakima utežima.

Vselej vidimo, da se navor ne zavrti na nobeno stran ne. Na vsaki rami deluje ista vrteča moč.

Ednakoramni navor je v ravnotežju, ako je sila jednaka bremenu.

Opomba: Ako se „pripravljalni poskusi“ poprej niso predočili, postopati bo pri izvajanju tega zakona blizu tako-le: Ob ednej rami obesi se kot breme kaka utež, n. pr. 100 g ob koncu rame. Navor zavrti se v smislu bremena. Na to poišči silo, katera dolovaje ob koncu druge rame sploh v isti razdalji od vrtilišča spravi navor v ravnotežje. Obesiš li 20, 50, 60 .. gramov, ne zadostuje nobena teh uteži, le ako obesiš 100 g dobiš ravnotežje itd.

Naslanjaje se na ta zakon rabimo jednakoramni navor, da določujemo težo različnih bremen, (Navadna tehtnica. Glej dotične učne knjige Senekoviča, Čebularja, Schödler-Tuška.)

V ta namen merimo vrtečo moč, ki jo proužročuje ob jedni rami viseče breme, z jednako pa nasprotno vrtečo močjo, katero proužroči ob drugej rami delujoča sila. (Po tem načelu tehta se v obče z vsemi tehtnicami na navor.)

To silo določimo, če v edno skledico položimo breme, v jedno pa toliko raznih uteži, da stopi navor v ravnotežje.

V. Ravnotežje na raznoramnem navorju.

Navor, ki smo ga do slej rabili kot jednakoramnega, postane takoj raznoramnim, ako se uteži, ki predstavljajo silo in breme, obešajo v različni razdalji od vrtilišča. Tudi mi ga hočemo po tem načinu uporabljavati. (Raznoramni je sicer vsak navor, kojega vrtilišče se ne strinja z razpoloviščem. Vtaknemo-li pri našem navorju os skoz stransko luknjico, dobimo raznoramni navor; toda ta ima to nepriliko, da neobtežen ne zavzema vodoravne leže, ampak da se mora na krajšej rami obesiti enkrat za vselej stalna utež, ki ravno uničuje pretego daljše rame.)

Predenj se lotimo poskusov, treba je še opazke glede poskuševanja samega. Dodatki vtegnejo biti bolj pregledni, če se vzame tista utež, ki nadomestuje breme, neizpremenjena za vse poskuse jedne vrste, ravnotežna sila pa je seveda spremenljiva in se ravna med drugim po svojej rami.

Rokovanje med poskusi je dokaj zavisno od načina, po katerem se na pripravi obešajo uteži ter je včasih dosti mudno. Ako je namreč navor samo navrtan, treba je v tisto luknjico, kjer menimo obesiti utež, najprej vtakniti primerno kljukico, navadno iz kovinske žice. Ta pa vsled svoje teže sama ob sebi moti ravnotežje. Odstraniti to, moramo na drugo ramo djeti primerno protitežje, n. pr. popolnem jednako kljukico v isti razdalji; potem še-le obesimo glavno utež. Prav tako delati je pri sili in pri bremenu. Pri navorjih s stalno utrjenimi obešali tega časotratnega posla ni in zato imajo ti-le veliko prednost pred onimi.

Iz prejšnjih poskusov vemo, da dve jednaki sili na ramah razne dolgosti ne učinite ravnotežja, ker je na daljšej rami večja vrteča moč. Da dobimo ravnotežje, ne spreminjajoči ram, treba je ali povečati vrtečo moč na krajšej rami, s tem, da povečamo silo, ali pa zmanjšati vrtečo moč na daljšej rami, s tem, da zmanjšamo silo. Pri sledečih poskusih bo tedaj na različnih ramah treba različnih sil, če hočemo, da bo navor v ravnotežju.

8. Vzamimo, da je navor razdeljen na 12, toraj vsaka rama na 6 enakih delov ter da visi ob levi rami v razdalji 3 (na tretji kljukici) utež 100 gramov kot breme. Določi naj se sila, ki delujoča ob desnej rami v razdalji 6 spravi navor v ravnotežje.

Komur niso znani podatki, „pripravljenih poskusov“, moral bo na tem mestu potrpežljivo poskuševati sem in tje, dokler pravega ne zadene. S pomočjo prejšnjih izrekov pa bode precej prav razsodil položaj ter segel po tistih utežih, ki ravno ugajajo. Ker je namreč rama sile večja od rame bremena.

treba je silo zmanjšati pod breme. V istini znaša ravnotežna sila samo 50 gramov.

a) Da iz števil tega poskusa izerpemo vladajoč zakon, razstavimo si jih najprej v preglednem redu:

$$\begin{aligned} \text{Breme} & \dots = 100 \text{ g}, \dots \text{ rama bremena} \dots = 3 \\ \text{sila} & \dots = 50 \text{ g}, \dots \text{ rama sile} \dots = 6 \end{aligned}$$

Na prvi pogled vidimo, da je rama sile dvakrat toliko nego rama bremena, a sila je le polovica bremena.

Iz tega sledi za zdaj ta-le izrek: *Raznoramni navor je v ravnotežju, ako je sila tolikrat manjša od bremena, kolikrat je rama sile večja od rame bremena.* I.

b) V tej obliki izrek ni niti splošen niti posebno prikladen djanstveni rabi. Če mu hočemo dati prikladnejšo obliko, moramo seveda poskrbeti da znajo učenci računati s sorazmerji.

Dela se potem tako-le: Najprej se izračuni razmerje sil, potem razmerje ram, vzeto v istem redu.

$$\text{Razmerje sil} \dots 50 \text{ g} : 100 \text{ g} = \frac{1}{2}$$

$$\text{Razmerje ram v istem redu} \quad 6 : 3 = 2$$

Primerjaje ti razmerji drugo drugemu vidimo, da niste jednaki; toda na njih razmernikih (Verhältnisquotienten) $\frac{1}{2}$ in 2 takoj spoznamo, da je jedno razmerje ravno obratne vrednosti od drugega. Izjednačiti jih, treba samo jedno izmed njih obrniti, n. pr. razmerje ram. Tedaj pa imamo:

$$\text{Razmerje sil} \dots = \frac{1}{2}$$

$$\text{Razmerje ram v obratnem redu} \dots = 3 : 6 = \frac{1}{2}$$

Iz tega sledi: Razmerje sil je jednako razmerju njih ram, vzetemu v obratnem redu. V obče:

Na raznoramnem navorju je v stanju ravnotežja razmerje sil jednako obratnemu razmerju njih ram. II.

Postavimo namesto posebnih količin občne ter zaznamvajmo silo s črko *S*, breme s črko *B*, ramo sile s črko *s* in ramo bremena s črko *b*, glasi se izrek II. v matem. obliki.

$$S : B = b : s$$

To se tudi tako-le čita; *Sila se ima proti bremenu, kakor rama bremena proti rami sile.*

c) Ta isti zakon nahaja in rabi se še v tretji obliki, ki pa zahteva nekaj znanja o razreševanju jednostavnih jednačeb. Izvaja se na sledeči način:

Namesto poskusna števila spojevati med seboj po razmerjih, spojimo jih po produktih in to za vsako stran navorja posebej:

$$\text{Na levi strani:} \dots 100 \text{ g} \times 3 = 300 \text{ g}$$

$$\text{Na desni strani:} \dots 50 \text{ g} \times 6 = 300 \text{ g}$$

Na prvi mah sprevidimo, da sta ta dva produkta jednaka.

$$100 \text{ g} \times 3 = 50 \text{ g} \times 6$$

Kako pa sta sestavljena? Produkta sestavljena sta iz podveh faktorjev; prvi je sila, ki dela ob jedni rami, drugi pa dolžina te rame.

Tedaj je v stanju ravnotežja produkt iz bremena in njegove rame jednak produktu iz sile in njene rame. IIIa.

d) Krajši izraz temu zakonu izvaja se s pomočjo fizikalnega pomena imenovanih produktov. Že prej (gl. pripr. posk. 3. in 4.) smo spoznali, da

vsaka sila, ki dela ob katerisibodi strani navorja, teži vrteti ga z neko močjo. Tej moči dali smo ime vrteča moč. Kar o njej do zdaj vemo, je to, da je zavisna od velikosti sile in od dolgotnosti njene rame. Skrajni pa je čas, da natančneje določimo pomen tega izraza. (Dalje sledi.)

Logika.

Spisal Dr. Josip Križan,

kr. gimnazijski profesor v Varaždinu.

(Dalje.)

Dostavek.

§ 48. Stavek kot izraz sôdov.

V opazki §. 30. omenili smo uže, ako sod z besedami izrazimo, da nam on tedaj predstavlja stavek (*propositio*).

Z ozirom na stvarino delimo stavke na enojne in sestavljene. Stavki, kateri izrekajo samo en sod, so enojni, oni pa ki izrekajo dva ali več sodov, so sestavljeni.

Enojni stavek je dalje določen (*propositio definita*), ali nedoločen (*propositio indefinita*), po tem namreč ali se v stavku kolikost subjekta določuje ali ne. Složen stavek (*propositio complexa*), ima sicer obliko sestavljenega stavka, pa je enojen, ker ima samo en subjekt in en predikat.

Sestavljen stavek je ali očitno ali skrito sestavljen, po tem namreč, ali sode, iz katerih je stavek sestavljen, lahko medsebnno razločujemo ali ne.

Očitno sestavljeni stavki so ti-le: vezavni (*copulativae*), oprečni (*adversativae*), vzročni (*causales*) in oziravni (*relativae*).

Skrito sestavljeni stavki so ti-le: izločni (*exclusivae*), primerjavni (*comparativae*), izjemni (*exceptivae*), omejeni (*restrictivae*) in podvojni (*reduplicative*).

Glede tega, ali je vsebina stavka neposrednje ali posrednje istinita, delimo stavke na načela in na izvajene stavke.

Načela so neposrednje istinita, ker njih istina ne izvaja se iz nobenega drugega stavka; ona stvarjajo v znanosti zakone (*principium*).

Iz načel izvaja se:

a) A k s i o m, samovidni rek (*axioma*), to je teoretični stavek neposrednje istine. N. pr.: Ravnina razteže se z dolžino in širino.

b) P o s t u l a t, zahtevek, to je praktični stavek, katerega izvod lahko neposrednje spoznamo. N. pr.: Črto lahko podaljšamo in skrajšamo.

I z v a j e n i a l i d o v o d n i so oni stavki, katerih istino stoprav posrednje spoznamo, ako se namreč iz drugih stavkov izvajajo.

Izvajeni stavki so:

a) U č n i s t a v k i (*teorem*). Istino tega stavka spoznamo z dokazom in zato je sestavljen iz teze in dokaza.

b) N a l o g a (*problem*), to je praktičen stavek, ki se reši tako, da se iz znanih nam pojmov izvajajo novi, s katerimi se istina doseže.

c) *P o r i s m a* je stavek, katerega istina sledi neposrednje iz drugih dokazanih stavkov.

d) *E m p e i r e m a* je stavek, katerega istina sledi iz poskusov.

e) *P o d m e n a* je neizvesten stavek, ali ker je v naravnej zvezi z netaljivimi dogodki, zato rabi se on za razlago teh dogodkov.

f) *L e m a* je sod ali stavek, ki se iz neke znanosti v drugo prenese, da se ž njim kaj dokaže.

Z ozirom na zmisel stavkov delimo stavke na:

a) *I n s e n s u c o m p o s i t o* ali *i n s e n s u d i v i s o*. (Primerjaj jezikoslovno pogrešni dokaz 3. 4. 6.).

b) *I n s e n s u r e a l i e t i n s e n s u f o r m a l i*.

c) *I n s e n s u l i t t e r a l i e t i n s e n s u a l l e g o r i c o*.

IV. Oddelek.

Nauk o sklepu.

§ 49. O sklepu v obče.

Pod sklepom (*syllogismus*, *ratiocinium*) razumevamo izvajanje nekega sode iz enega ali več drugih sodov. Oni sod, ki se izvaja, imenuje se sklep (*conclusio*); sodi pa, iz katerih se sklep izvaja, imenujejo se predni reki (*praemissae*). Tudi pri sklepih moramo razlikovati tvarino (*Materie*) od oblike. Tvarino stvarjajo pojedini sodi, iz katerih je sklep sestavljen; oblika je pa način, s katerim so ti sodi medsebeno združeni, ona je tedaj način, kako se izvaja sklep iz prednjih rekov.

Ta razlaga sklepa podaje ob enem glavno razdelbo sklepov. Po tem namreč, ali se sklep izvaja samo iz enega prednjega reka ali iz večih, delimo sklepe na: neposrednje in posrednje. Ker se neposrednji izvajajo samo iz enega prednjega reka, zato zadržuje njihov sklep pojme prednjega reka. Edini razložek je ta, da je oblika njihovega združenja ali razdruženja od poprejšnjega različna. Neposrednji sklepi imenujejo se tudi *n e l a s t i t i* (*uneigentliche*), ker ne zadovoljujejo tirjatvam, katerim mora sklep zadovoljevati. Sklep namreč mora biti napredek mišljenja; v neposrednjih sklepih pa sklep ni nova misel, ampak je samo spremena v prednjiku izrečene misli. Posrednji sklepi imenujejo se po pravici *l a s t i t i* (*eigentliche*), ker pri njih uvrsti se med gornji in dolnji pojem neki tretji pojem kot posrednjik, ž njimi baš doseže se zveza med gornjim in dolnjim pojmom ali med subjektom in predikatom ter tako postane nova misel in vmišljenju se tedaj napreduje.

Nekateri modroslovci ne priznavajo neposrednjih sklepov za sklepe, ampak jih brojijo med nasledke.

Sklep je gledé oblike pravilen, ako mu se izvaja sklep iz prednjih rekov brez pomoči drugih sodov, gledé tvarine pa je pravilen, ako so mu predni reki istiniti. Istiniti sklep more tedaj pravilen biti gledé oblike in gledé tvarine.

Opazka. Kantova šola delila je sklepe na *r a z u m n e* sklepe (*Verstandesschlüsse*), *u m n e* sklepe (*Vernunftschlüsse*), in na sklepe razsodnosti (*Schlüsse der Urtheilskraft*).

§ 50. Neposrednji sklepi.

Ako se sklep izvaja samo iz enega prednjega reka, kakor je to vselej v neposrednjih sklepih, tedaj je med sklepom in prednjim rekom najoža zveza in ta zveza osniva se na razmeri enojnih sodov iste tvarine. Ker pa se posledek neposrednjih sklepov razlikuje od prednjega reka ali po količnosti, kakovosti, po spremembi mesta pojmov, relaciji in po načinu, zato razlikujemo te vrsti neposrednjih sklepov:

1. Sklep podredbe. 2. Sklep sprotnosti. 3. Sklep obrata. 4. Sklep načina. 5. Sklep enakosti ali istovrednosti.

§ 51. Sklep podredbe.

Sklepi podredbe (*ratiocinationes subjectionis vulgo subalternationis*) izražujejo razmero podredbe dveh sodov. Dva soda pa sta, kakor že znamo, v razmeri podredbe, ako se gledé količnosti razlikujeta (A in I , E in O). Sklep teh sklepov izvaja se iz prednjega reka po pravilu: Dictum de omni et nullo, t. j. ako je občnost istina, mora tudi pojedinost istina biti; ako pa je pojedinost lažna, tedaj je tudi občnost lažna. Iz istine A izvajamo istino I ; a iz istine E izvajamo istino O . Iz laži I izvajamo laž A ; a iz laži O izvajamo laž E . Obrazec sklepom podredbe je tedaj ta-le:

1) $\frac{i \ S < P \dots A}{i^1 / S < P \dots I}$	3) $\frac{l^1 / S < P \dots I}{l \ S < P \dots A}$
2) $\frac{i \ S < -P \dots E}{i^1 / S < -P \dots O}$	4) $\frac{l^1 / S < -P \dots O}{l \ S < -P \dots E}$

Primeri: *Ad* 1. Istina je, da vse ribe živijo v vodi, in istina je tudi, da nekatere ribe živijo v vodi. *Ad* 2. Istina je, da se noben tat ne hvali, in istina je, da se nakateri tatje ne hvalijo. *Ad* 3. Laž je, da so nekatere rude organske, in še večja laž je, da so vse rude organske. *Ad* 4. Laž je, da nekatere ptice niso s perjem pokrite, in še večja laž je, da vse ptice niso s perjem pokrite.

§ 52. Sklepi nasprotnosti.

Sklepi, v katerih se sklep od prednjega reka po količnosti razlikuje in se iz njega po načinu nasprotnosti izvaja, imenujejo se sklepi nasprotnosti (*ratiocinationes oppositionis*). Po vrsti nasprotnosti delé se oni: 1. Na protivne sklepe (*ad contrariam*), 2. Protislovne sklepe (*ad contradictoriam*), 3. Sklepe soprotivnosti (*subcontrariam*).

1. *Protivni sklepi*. Znamo že, da so sodi A in E protivne nasprotnosti, in baš bitje te nasprotnosti razlaga kako se izvaja sklep iz enega od njih. Med sodom A in E je namreč taka razmera, da čim se eden od njiju trdi, nekuje se drugi; zato pa se iz istine enega od njiju izvaja laž drugega. nikar pa se ne more iz laži enega izvajati istina drugega.

1. $\frac{i \ S < P \dots A}{l \ S < -P \dots E}$	2. $\frac{i \ S < -E \dots E}{l \ S < P \dots A}$

N. pr. *Ad 1.* Istina je, da so vse prvine enojna telesa, tedaj je laž, da vse prvine niso enojna telesa. *Ad 2.* Istina je, da nobena gliva ni ruda, tedaj je laž, da so vse glive rude.

2. *Protislovni sklepi.* Protislovna nasprotnost je z ene strani med sodi *A* in *O*, in z druge strani med *E* in *I*. Ker se iz istine enega od protislovnih sodov izvaja laž drugega in iz laži drugega istina prvega, zato imamo za vsako nasprotnost po četiri sklepe.

1. $\frac{i. S < P}{l. \frac{1}{S} < -P} \dots A$	3. $\frac{l. S < P}{i. \frac{1}{S} < -P} \dots A$
2. $\frac{i. \frac{1}{S} < -P}{l. S < P} \dots O$	4. $\frac{l. \frac{1}{S} < -P}{i. S < P} \dots O$
5. $\frac{i. S < -P}{l. \frac{1}{S} < P} \dots E$	7. $\frac{l. S < P}{i. \frac{1}{S} < P} \dots I$
6. $\frac{i. \frac{1}{S} < P}{l. S < -P} \dots I$	8. $\frac{l. \frac{1}{S} < P}{i. S < -P} \dots E$

Primeri: *Ad 1.* Istina je, da se vsa plavajoča telesa pokoravajo Arkimedovemu zakonu, in laž je tedaj, da se nekatera plavajoča telesa ne pokoravajo Arkimedovemu zakonu. *Ad 2.* Istina je, da nekatere živali niso četveronožne, tedaj je laž, da so vse živali četveronožne. *Ad 3.* Laž je, da so vsi ljudje odkritosrčni, tedaj je istina, da nekateri niso odkritosrčni. *Ad 4.* Laž je, da nekatera telesa niso težka, tedaj je istina, da so vsa telesa težka. *Ad 5.* Istina je, da ribe ne živijo v zraku, tedaj je laž, da nekatere ribe živé v zraku. *Ad 6.* Istina je, da so nekatere knjige znanstvene, tedaj je laž, da nobena knjiga ni znanstvena. *Ad 7.* Laž je, da nobena geometrična podoba ni trikot, tedaj je istina, da so nekatere geometrične podobe trikot. *Ad 8.* Laž je, da so nekateri krogi voglati, tedaj je istina, da noben krog ni voglat.

3. *Sklepi soprotivnosti.* Soprotivna nasprotnost je med sodi *I* in *O*. Ker oba soda ob enem nista lažna, moreta pa oba biti itsinita, zato se izvaja iz laži enega istina drugega. Obrazec jima je ta-le:

1. $\frac{l. \frac{1}{S} < P}{i. \frac{1}{S} < -P} \dots I$	2. $\frac{l. \frac{1}{S} < -P}{i. \frac{1}{S} < P} \dots O$

Primeri: *Ad 1.* Laž je, da se nekatere rastline samovoljno gibljejo, tedaj je istina, da se nekatere rastline ne gibljejo. *Ad 2.* Laž je, da nekatere morske ribe ne živé v rekah, tedaj je istina, da nekatere morske ribe živé v rekah.

(Dalje sledi.)

Književna poročila.

Slovensko berilo za peti in šesti razred srednjih šol. Stavil in izdal dr. Jakob Sket c. kr. gimn. prof. v Celovcu. Celovec. 1886. Tiskala in založila tiskarna družbe sv. Mohorja. Str. 404 v 8°. Cena 1 gld. 60 nov. Kdor hoče knjigo neposredno prejeti pod križnim zavitkom, naj pošlje po nakaznici 1 gld. 60 nov. in jo prejme poštne prosto.

Ko je pisatelj ravno imenovane knjige pred petimi leti začel „Kres“ vredovati, se je nekdo čudil, zakaj gospod prof. samo vreduje, ne piše pa nič. Oglasil se je pa hitro potem dr. Stojan kot leposlovec in izšla je tudi „Miklova Zala“, o kateri so se tako različne sodbe čule. Nastal je celo prepir — gotovo znamenje, da so gospodje povest vsaj brali. Mislim namreč, da se dosti naših proizvodov, znanstvenih in tudi leposlovnih niti ne bere, posebno onih ne, ki so pisani od svetobolnih in žalostnih meglenjakov. Pa tudi naša lirika terja večkrat od čitatelja nekaj spokornega duha, s katerim jo prebavljamo. Pa pustimo to!

S svojo knjigo „Slovenisches Sprach- und Uebungsbuch“, v Celovcu 1879, je pa krenil g. pisatelj na drugo, na znanstveno, na praktično šolsko pot, kjer je svojo čisto odlično spretnost pokazal. Posebno o drugem izdanju se je tudi učeni jezikoslovec, ki slovi po svojih preiskovanjih o naglasu, pohvalno izrazil. Boljše pohvale si pa ne moremo misliti, kakor če se pokaže, da je knjiga rabljiva, da se je nje v šoli z najboljšim uspehom poslužujemo. In to velja o dr. Sket-ovi slov. slovnici za Nemce. Kolikor sem najnovejo, na čelu imenovano knjigo dosedaj pregledal, presodil, in kolikor me dosedanja skušnja o šolskih berilih uči, moram reče, da sem nje prav iz srca vesel. G. prof. je toliko lepega, posebno v epičnem oddelku v svojo knjigo zbral, da njo bodo učenci gotovo z veseljem, s pridom in z nekakim ponosom na naše narodno, epiško slovstvo prebirali. Knjiga nima v sebi nič tujega, nobenih prevodov iz modernih jezikov, nego vse je „naše“. V vezani besedi bi pač radi še nekaj več v pohvaljeni knjigi našli — sicer nimajo učenci dosti kaj za deklamacije na izbiranje. Prav pametno je tudi, da je gospod pisatelj na koncu podal obilo pojasnil, ki delajo knjigo še bolj rabljivo; ž njihovo pomočjo bo učenec tudi brez obširniših pojasnil učiteljevih svoje berilo dobro razumeval.

Prežigalski.

Človek, v pregledu na njegovo telo in dušo, s kratkim navodom, kako si ohraniti in utrditi zdravje. Za šolo in dom. Sestavil Janko Leban, učitelj v Lokvi (zdaj v Avberju.) Ponatis iz „Učit. Tovariša“ 1885/86. leta.

Tako se zove ravnokar izišla knjiga, kateri je sestavitelj znani sotrudnik „Učit. Tovariša“, primorski učitelj g. Janko Leban, ali Gradimir, kakor se zove s pisateljskim imenom.

Knjiga ima tri dele. V prvem delu je „Kratek opis človeškega telesa“, ki razpada v tele paragrafe: Uvod. Človeško in živalsko telo. Človeško življenje. Sestavine človeškega telesa. Glava. Trup. Udje. Roka. Bedro. Koža, nohtje in vlasje. Mišice, meso, živci, žile. Drob. Možgani. Pljuča, dušnik, jabolko, požiralnik, glasilka, bronhiji. Srce, osrčnik, žile, privodnice in odvodnice, kri. Želodec in čreva. Potrebušnica, opornjak, pečica ali rečica. Kako deluje želodec? (prebava.) Jetra, žolčni mehur in žolč. Slezena, obisti. Prepona. Čutila. Oko. Uho. Nos. Okus, jezik, slina. Čut ali tip. Bedenje in spanje.

Drugi del obsega „dušeslovne početke“, ki so razvrščeni takole: Čutila, dušno orodje. Duša, troje glavnih zmožnostij njenih; nazori, predstavnost in predstave, pojem. Mišljenje, vzrok, učinek, razlog, posledica, razsodek, zaključek, razum, dokaz. Um, ideje, talent, genij, naradni darovi. Pazljivost, primere, dovtip, ostroumje. Spomin, občutki, domišljija, fantazija (vobraznost). Poželenje, prazna želja, hotenje, nagnenje. O strasteh. (Dušni pretres ali afekt, veselje, žalost, upanje, strah, trepet, omamica.) Hrepenenje, usmiljenje, zavist, sovraštvo, jeza. Skopost, bahavost, kes, sram. Prosta volja, dejanje, dober in slab značaj, breziznačajnost. Natorni nagoni. Ljubezen, hvaležnost, sočutje, človekoljubje. O temperamentih. Človeška duša je neumrjoča!

Tretji del, ki obsega „kratek navod, kako si ohraniti in utrditi zdravje“ ima te paragrafe: Telesno in dušno zdravje (dušni mir). Bolezni, telesne in dušne v obče. Kako si ohraniti zdravje? Kako paziti na posamične telesne dele, na čutila, na oči (vid), ušesa (sluh)? Nos, voh, okus, čut. Zobje, vlasje, nohti. Slabe navade. Telesno gibanje in počitek. Pregretje in prehlad. Čisti zrak. Snaga, umivanje in kopanje. Čista oblačila. Stanovanje. Živež, strupene rastlin. Rastlinske in mesne jedi; maslo, sir, jajca, sladkarije, sadje. Kruh, krompir, previdnost pri jedi. Kuhinja in kuhinjsko posodje: naše kuharice. Pijače: voda, vino, pivo, medica. Žganje, kava, čaj. Mleko. Ne pušite (kadite)! Ne njuhajte (šnofajte)! Izločevanje, izpraznjevanje, izporivanje. Počitek in spanje; lega v postelji. Postelje in spalnice. Obleka. Nekoliko o dušnih boleznih. Pomočki zoper strasti; dušni mir. Pomočki zoper smrtni strah. Imenitno zdravstveno pravilo ter beseda o zdravnikih in njihovej pomoči. Kako ravnati se zamrtniki? (Dotična vodila je pisatelj spisal v veza ni besedi, in to, da se lože zapomnijo)

Kakor posnamemo iz predgovora, držal se je pisatelj, sestavljajoč to knjigo, največ po Finkesu, „ki je bil svoj čas Nemcem spisal enako knjigo“. S pridom pa je uporabljal tudi Erjavčeve knjige, Ruffov „Gesundheitslektion“ itd. Terminologija je Cigaletova in Erjavčeva. Delce bode gotovo dobro služilo učiteljem; pa tudi zrelejšim učencem bode ugajalo, ker je popularno sestavljeno. Priporočamo je torej svojim čitateljem. Dobiva se s pošto vred po 50 kr. pri pisatelju Janku Lebanu, učitelju v Avberju pri Sežani na Primorskem. H.

Ljudske knjižice se je izdal 5., 6., 7. in 8. zvezek. Gospod Matija Majer nam podava v 5., 6. in doloma tudi v 7. snopiču kitico povedeb resnega, veselega in smešnega zapodaka. Vseh vkup je 25 in se prav lahko in tudi pridom beró. V 7. zvezku se začne daljša povest „Gozdovnik“, katero je poslovenil ravno tisti pisatelj. Le ta povest napolnjuje celi 8. zvezek. Berilo v „ljudski knjižici“ ima v prvi vrsti namen, skrbeti za duševno, tako poučljivo, kakor kratkočasno hrano našej. ljudsko šolo dovršivšej mladini. „Ljudska knjižica“ to svojo nalogo kaj lepo izvršuje, ker je z ene strani pisana priprosto in lahko umevno, z druge strani se pa tudi varuje vse spridenosti in podlosti, zato jo pa tudi mi vsem prijateljem našega ljudstva prav gorko priporočamo. P.

Dopisi.

Z Gorenjskega, meseca majnika. — Čas običajnih učiteljskih konferencij se bliža, in ker se nam učiteljem z onim dnem nudi edina prilika o teku celega leta, da se korporativno moremo razgovarjati o naših mnogostranskih težnjah, mislim da ne bo od več, ako spregovorim par besed o nekaterih stvareh, katere bi bilo umestno takrat sprožiti.

V prvi vrsti so mi v mislih „razstave učil in učnih pripomočkov“. Ker se je o važnosti, potrebi in velikej vrednosti takih razstav uže toliko pisalo, da bi mi bilo težko kaj novega povedati, naj omenim tu-le, kako naj bi se priredile in oskrbovale. — Prirejale naj bi se vsako leto na dan konferencije ondi, kjer se zborovanje vrši. Ker se okrajne učiteljske konferencije vrše navadno v mestih ali trgih, toraj v krajih z večrazrednimi šolami, naj bi učitelji dotične šole prevzeli vodstvo razstave in pa razložitev in uvrstenje za razstavo poslanih učil.

Ker ima sleherna šola več ali manj učil na razpolaganje, ker je nadalje tudi veliko učiteljev, ki sami izdeljujejo jako praktična učila, bodo gotovo vsakemu učitelju taka razstava mnoge koristi, kajti marljivejšemu nudi se s tem prilika, da pokaže svoja po lastnej delavnosti in po lastnem nagonu izdelana učila, mlajšim še manj praktičnim učiteljem pa bode mogoče, da pomnože svoje teoretične vednosti z novimi praktičnimi. Učila naj bi se pošiljala k razstavi kot stvari „o šolskih zadevah“ poštne prostje.

Več očíj več vidi in vsi ljudje vse vedó. To velja tudi za praktično delujočega učitelja. Vsak učitelj ima v šoli kot vzgojevalec in metodik svojo dobro stran, katere si pa ni pridobil toliko iz knjig, kakor iz svojega praktičnega učiteljevanja. Ne bilo bi torej brez pomena pri konferencijah tudi nekoliko razmotravati vprašanje, bi li ne bilo umestno učiteljem omogočiti „hospitiranje“, to je dovoljiti jim, da smejo med šolskim časom jeden drugega pri pouku poslušati. Ako c. kr. okr. šolski sveti — in na to bi se morala prošnja stilizovati — učiteljem dovolijo poučevati v četrtek zato, da vporabijo kak drug šolski dan v tednu, za hospitiranje pri svojih bližnjih ali bolj oddaljenih kolegih, v tem slučaju je vsa stvar rešena in treba je le, da posamezniki naznanijo to zamenjavo šolskih dni sl. c. kr. okraj. šol. svetu, rekše c. kr. okr. šolsk. nadzorniku.

Slednjič še nekaj pro domo! Ker nam je učiteljem z našimi skromnimi denarnimi sredstvi treba jako štediti, dobro je, da pri vsakej priliki skušamo si kolikor največ mogoče prihraniti. Primerno zelo drago je dandanes potovanje po železnicah. Ker smo pa tudi mi učitelji primorani več ali manj voziti se po njih in ker so nam nadalje od slavnih železniških ravnateljstev koncesijonirane nekake pravice, — to so znižane vožne cene — treba je, da tem koncesijam kolikor največ mogoče nam ugodnih modifikacij priborimo. — Slavna ravnateljstva privatnih železnic dajo učiteljem velike koncesije, in baš južna železnica je, ki daje učiteljem sem in tja celo prosto vožnjo. Prošnje učitelji na tej progi pošiljajo po postajinem načelniku na ravnateljstvo ter dobivajo istim potom rešene prošnje nazaj, brez da bi jim vzrastli kaki troški za ekspedicijo. Drugače je pri državnih železnicah.

Le te nam pač dovoljujejo za 50 odstotkov znižano vožnjo, a treba je prositi za njo od slučaja do slučaja. Take prošnje je treba poslati po pošti na Dunaj, kar stane v najugodnejšem slučaju 5 kr. Priložiti je pa treba prošnji tudi frankirano kovertó, da pošlje direkcija prosilecu „certifikate“ nazaj. Torej zopet 5 kr.! Vrh vsemu temu je treba vselej prošnjo dati v potrdilo podpisati predpostavljenej šolskej gosposki, toraj brž ko ne c. kr. okr. šolsk. svetu, ker zahteva to c. kr. ravnateljstvo državnih železnic. Ne-le, da imajo s tem gospodje uradniki pri c. kr. okr. glavarstvih dovolj sitnosti, temveč ima jih tudi vsak prosilec, posebno ako je od okrajnega glavarstva oddaljen. — Pri okrajnih konferencijah osnovane in z dobrimi razlogi vtemeljene prošnje, kakoršne bi morali poslati vsi šolski okraji, podpisane od vsih učiteljev in mogoče po naklonjenosti gospodov okrajnih glavarjev tudi od onih dobro priporočene, bi utegnile doseči, da nam sl. c. kr. ravnateljstvo državnih železnic dá legitimacije, kakoršne imajo sedaj vladni uradniki, ali pa, da dobimo mesečno pri okrajnih glavarjih sedaj običajne certifikate, brez da bi morali vselej posebe zanje prositi.

Tako postopanje bi gotovo ne bilo brezuspešno. Poskusimo torej!

Ignacijev.

Iz Ljutomera (Društveno poročilo.) Dne 13. majnika t. l. napravilo je naše učit. društvo izlet k sv. Križu ter je imelo ondi svoje

mesečno zborovanje. Prva točka je bila: „Vrtnarstvo in šolski vrt v Ljutomerskem okraju“; govoril gosp. Toma Pušenjak. Gospod poročevalec — itak poznat kot veščak v tej stroki — podal nam je toliko novih in zanimivih črtic o rečenem vprašanju, da mu zato mora biti vsakdo hvaležen. Sol te razprave bila je osobito ta, da je bila vsaka beseda vzeta iz skušnje, ne pa, kakor se navadno godi, iz knjige. Gospod poročevalec sprožil je pri tej priliki veleznamenito misel o „vrtnarskeji zadrugi v Ljutomerskem okraju“. Ker še se bo o tem pri bodočej seji obravnavalo, hočem Vam prihodnjič natančneje poročati. — Druga točka je bila: „Črtice iz otroškega obzorja“; govoril Jos. Freuensfeld. — Zadnjič ste mi, gospod urednik, naznanili, da je nova pesmarica že sestavljena. Zakaj pa se že ne izda? Ako je dobra razpečala bo se takoj; kajti učiteljji je potrebujemo, kakor žejni vodé. Ali morebiti ne dobi založnika?*) To je pač lahko mogoče! Kjer ni velikega dobička, tam ni nič! O požrtvovalnosti za narod ni sluha, ni duha. Kakor sedaj razmere stojé, narod slovenski nima niti jednega založnika knjig! Tužna nam manjka! — Josephus.

Kranjsko, začetkom junija. — S pomočjo „velenemške“ naše kranjske hranilnice se bode neki ob prihodnjem šolskem letu „šulvereinska“ šola pretvorila v trirazrednico. Pač zares nujna potreba!

Dnevni vzporedi letošnjih okrajnih konferenc se uže objavljajo. Izmej uže znanih vzporedov se nam posebno važna zdi točka, ki jo bode obravnavalo učiteljstvo kameniškega šolsk. okraja dne 28. julija t. l. v Mengšu. Glasi se: „Poročilo odbora, voljenega v pregledovanje knjig, ki jih je izdala družba sv. Mohorja, o dosedanjem svojem delovanju.“ — Skrajni čas bi pač uže bil, da bi Mohorjeve knjige bile radikalno revidirane gledé na uporabo našim šolarskim bukvarnam!

Bruno.

Novice in razne stvari.

[Presvitli cesar] podaril je občini Šoštanj za zgradbo nove šole 200 gld. iz Najvišje zasebne blagajnice.

[C. kr. štaj. dež. šoski svet] je v svoji slednji seji privolil, da se enorazrednica pri sv. Antonu v Leskovcu (okr. Sevnica) v dvorazrednico in dvorazredna ljudska šola v Hajdinu (ptujski šolski okraj) pa v trirazrednico razširi, je vzel, poročila o inspekciji c. kr. drž. gimnazija v Celju in dekliške meščanske šole v Mariboru na znanje ter je odobril na podlagi teh poročil stavljené predloge. Gimnazijalni učitelj g. Anton Kosi v Celju bil je na svojem mestu potrjen.

[Božidar Raič †). Zopet je nas uboge Slovence zadela prebritka izguba. Včas, ko potrebujemo najbolj odličnih braniteljev naših narodnih pravic, nam je pobrala nemila smrt enega največjih rodo- in domoljubov, najodločnejšega in neustrašivejšega boritelja za pravice Slovencev in njih narodni obstanek. Umrli je namreč v 6. dan t. m. pri svojem bratrancu g. profesorju Ant. Raiču v Ljubljani po dolgotrajni bolezni, katero si je na Dunaju nalezél. ptujskega okraja državni in deželni poslanec in župnik pri sv. Barbari v Haložah — dični naš Božidar Raič, jedva 60 let star kot žrtev svoje neumorljive politične delavnosti. Ohranimo mu hvaležen spomin!

*) Tudi založnika ima; a mislimo, da še hoče g. sestavitelj opus dobro pregledati in ga očistiti možnega plevla ter podati tovarišem povsem izbornó delo. Vred.

[Delegati za IV. štaj. dež. učiteljski zbor.] Nadaljevaje dotičen imenik iz slednje naše štev. poročamo, da so voljeni za mesto Gradec: Leyfert Žiga, Fellner Ferdinand in Mühlfeith Jan., iz okrajev pa in sicer: Aflenz Pinter Alois ml.; Arvež Forster Franc; Aussee Kutalek Ferd.; Birkfeld Kristoferič Franc; Bruck Schopper Juri; Deutschlandsberg Höger August; Ivrica Leitner Janez; Eisenerz Zeichen Josef; Fehring Lorber Miha; Feldbach Kancijan Viljelm; Friedberg Klökl Peter; Frohnleiten De la Motte Alois; Fürstenfeld Kogler Engelbert; St. Gallen Wild Rudolf; Gleisdorf Pröll Klement; Gradec (okolica) Lückher Matej in Stark Karl; Gröbming Ehmel Karl; Hartberg Fritz Anton in Stern Patric; Irđning Mannich Friderik; Judenburg Lorber Peter; Kindberg Poje Miha; Kirchbah Thaller Albert; Knittelfeld Glanzer Kajtan; Lipnica Wladař Jan. in Geosich Jos.; Ljubno Trebenček Janez in Schlumpf Franc; Liezen Ulrich Jan.; Marija-Celje Brišnik Fran; Mautern Hyden Janez; Murau Sautner Januar; Cmurek Simonič Andrej; Mürzzuschlag Logar Peter; Oberwölz Teichmeister Franc; Oberzeiring Eberhard Janez; Pöllau Knipplič Edvard; Radgona Viličnjak Andrej; Rottenmann Nepel Fridr.; Schladming Schmidt Rudolf; Stainz Harb Josef; Voitsberg Bergmann Janez in Sturm Janez; Vorau Kovald Eugen; Weiz Bäck Franc; Wildon Muhr Jos.

[Pregiblјive črke.] G. Ivan Miklosich, c. k. vadniski učitelj priredil je nov natis svojih pregiblјivih črk ter oddal založništvo tukajšnjemu tiskarju g. Lavoslavu Kordešu. Opozarjamo zlasti istrške gg. tovarše na to izdajo, ker je pomnožena za laške črke. Znamen je zavsem 135; cena znižana na 1 glđ. (Glej dotični inserat.)

[Zahvala.] Slavni odbor „Matice Slovenske“ daroval je naši šolski knjižici 36 lepih knjig, med katerimi je tudi lepi „Spomenik o šest-stoletnici habsburške vlade.“ Za ta blagodušni dar izrekamo slavnemu odboru v imenu čitajočih pristrčno zahvalo! Šolsko vodstvo pri sv. Marku pod Ptujem, 30. maja 1886.

Ivan Strelec, knjižničar. Janez Možina, naduč. in šolski vodja.

[Javna zahvala.] Velečastiti naš župnik, gospod Janez Berglez, je tukajšni šolski in učiteljski bukvarnici nad 70 knjig različne vsebine blagodušno podaril, za kar se mu izreka s tem najiskrenejša zahvala. Naj bi blagi dobrotnik ostal tudi naprej šolski stvari naklonjen. Vodstvo dvorane naše lj. šole v Artičah v dan 3. junija 1886.

J. Kliné.

Pri Lav. Kordeš-u v Mariboru, šolske ulice štev. 2 dobivajo se

J. Miklošič-eve

Pregiblјive črke

(135 znamk)

za prvi pouk v čitanju z navodom.

Cena 1 gold., s pošto 1 gold. 20 kr.